

ה. המבשל חצי זית בשר עם חצי זית חלב – לרב, אינו לוקה, שאינם מצטרפים לשיעור 'כזית'. ללוי – לוקה.

וכן האוכלם לאחר שנתבשלו – לרב אינו לוקה (ונראה שאף אין בו איסור אכילה מן התורה אלא מדרבנן, שכיון שלא היה בו שיעור בבישול, נראה שלא נאסרו כלל מהתורה, כי אם נאסרו – הדין נותן שהיה חיוב מלקות על הבישול. חו"א – ריד), וללוי לוקה.

(נראה מהרמב"ם שפסק כלוי. עפ"י מ"מ; מנ"ח צב, ב.)

בחזו"א (ריד) הסתפק לדעת לוי, אם בישל בשר עם חלב ואין בשניהם יחד כזית, אפשר שלא נאסרו מן התורה).

אבל כזית בשר שנתבשל עם חלב, ואכל חצי זית מן הבשר וחצי זית מן החלב – לוקה לכו"ע, שהרי שניהם איסור אחד הוא.

איוהו בישול המחייב – כל שאחרים (= נכרים) אוכלים אותו מחמת בישולו. (ומסתבר ששיעורו כמאכל בן דרוסאי, שיש שדרכם לאכול בבישול זה. עפ"י ריטב"א. וכן כיוונו הפר"ח יו"ד פו סק"ג, והחו"ד צא, באורים סק"ז. ויש שהבינו מפשטות לשון רש"י, דוקא בבישול גמור. ע' פמ"ג (בפתיחה); מנחת חינוך ז, ג. עוד כתב הפמ"ג, שזה רק לענין מלקות, אבל איסור תורה יש אף בבישול מועט. וכל זה דלא כדברי הריטב"א. והאחרונים לא ראוהו. וע"ע פלתי צב סק"ג; אמרי בינה דיני בב"ח ב.)

דפים קט – קי

קעא. מה דין אכילת האברים דלהלן?

א. כחל (= עטין).

ב. לב.

ג. קיבת טלה או עגל יונקים, שנתבשלה בחלבה.

א. שנינו: הכחל – קורעו ומוציא את חלבו. לא קרעו – אינו עובר עליו, לא באכילה ולא בבישול, שאין איסור תורה בחלב שחוטא.

ונחלקו הראשונים בשיטת הסוגיא: לרש"י (כפי שפרשוהו התוס'), אם בא לבשלו בקדרה, בין עם בשר אחר בין כשהוא לבדו – חייב לקורעו תחילה שתי וערב ולטוחו בכותל (= לכבשו, לסחוט החלב), כדי שיצא כל החלב. ואם לא עשה כן – אסור לאכול, (ואפילו אם קרעו קצת. הג"א מא"ז), לפי שהחלב נפלט בבישול ושוב נבלע בכחל, והלא אסרו חכמים חלב של שחוטא. (ואם בישלו לבדו, ויש במים ששים כנגדו – מותר, כיון שהחלב הנפלט התבטל במים, וכשחזר ונבלע – לא אסר את הכחל. תוס').

(התוס' (ע' בדף קיא. ד"ה תותי) נקטו בדעת רש"י שמותר לבשל הכחל עם בשר אחר, אם קורעו שתי וערב וטח בכותל. והרשב"א כתב בדעת רש"י שאסור לכתחילה. והריטב"א כתב (בד' רש"י, ועפ"י הגאונים) שאפילו בדיעבד אין התר בבישול עם בשר אחר.)

ואם בא לצלותו – קורעו שתי או ערב ואין צריך לטוחו בכותל, כיון שהחלב נוטף מן הקרע ואינו חוזר ונבלע בבשר. לא קרעו – ללשנא קמא דרב: מותר, שכיון שהחלב בתוכו לא פירש – לא גזרו חכמים (אלא שלכתחילה הצריכוהו קריעה קודם הצליה). וללשנא בתרא דרב – אסור, ואין מועילה לו עתה קריעה. (ורב נחמן התיר בצלי ללא קריעה אף לכתחילה. ומשנתנו שהצריכה קריעה – בבישול. עפ"י תוס'). והמהרש"א צידד שגם לשנא בתרא סוברת כן, להתיר בצליה ללא קריעה. ואולם אין הלכה כרב נחמן לשיטת רש"י. וכתב בשערי דורא (כחל, כא), שנהגו העם כרש"י).

לרבנו תם, אם בא לבשל הכחל בקדרה עם בשר נוסף – חייב לקורעו שתי וערב ולטוהו בכותל. בישל עם בשר ללא שקרע כלום – אסור מדרבנן. (ודין ביטולו בששים, וכחל מן המנין, כדלעיל צו). קרעו מעט ובישלו עם בשר – ללשנא קמא מותר ולל"ב אסור.

אם בא לבשלו בפני עצמו, או לצלותו – לל"ק צריך קריעה מועטת, ואם לא קרע – מותר, ולל"ב לכתחילה צריך קריעת שתי וערב, ובדיעבד מותר בקריעה מועטת, אבל ללא קריעה כלל – אסור. (עפ"י הרא"ש. ובנמוקי הגרי"ב פרש דבריו, שלפי לשנא בתרא אסור אף בדיעבד כל שלא קרעו שתי וערב וטוהו בכותל). לרי"ף (כפי שפרשוהו הראשונים), לצלי אין צריך קריעה כלל, כמו שנהג רב נחמן. (ואילו הרמב"ם פסק שלצלי צריך קריעה מועטת, וכדברי התוס').

ויש מקלים יותר וסוברים שאפילו לבשלו בפני עצמו התיר רב נחמן ללא קריעה. כן פרש ופסק הרב בעל התרומות (בשם רבנו תם. דלא כשאר ראשונים בדעתו), וכן דעת הא"ז, מובא בהג"א. וכן פסק הרא"ה (בדק הבית ב"ג ש"ד) וכן היה עושה מעשה (מובא בריטב"א. וכן נקט שם לעיקר הדין).

ואילו הרמב"ן והרשב"א כתבו להפך, שלבישול צריך קריעת שתי וערב אפילו כשמבשלו ללא בשר אחר. (כן כתבו בדעת הרי"ף, ונקטו כן לעיקר. וכן הביא הריטב"א בשם הגאונים. וכתב שראוי לחוש לכך לחומרא). (יש אומרים שר' אלעזר חולק על רב יהודה וסובר שאין צריך קריעת שתי וערב וטיחה בכותל. ותלוי הדבר בגרסאות שבגמרא. ע' בראשונים).

עוד אמרו, שבסורא לא היו נוהגים באכילת כחל כלל, אפילו בקריעת שתי וערב (תוס'). וכן מסרו בשם רב שהורה איסור בדבר – י"א שאסר רק למקום מסוים, שאיסור בשר-בחלב היה פרוץ שם. וי"א שרב אסר רק בכחל של מניקה, שהוא עמוס בחלב.

תניא כוותיה דלשנא קמא דרב. וכן הלכה. (ולרבנו תם והרי"ף ועוד, הלכה כרב נחמן. ובתשובות הגאונים כתוב: נוהגים בישיבה שלא לבשל כחל כלל אלא לצלותו. ואם מיושב מעיקרא – מותר לבשל. מא"ז. והוא גזרת אחרונים ולא מדינא דגמרא, שמא לא יקרענו יפה יפה. ע' רמב"ן; ראב"ן – יז. ואולם בשו"ת הרשב"א (ח"ב רסח) נראה שמקור מנהג זה מגדר שגדר רב, ופשט איסורו בכל ישראל). וכחל של גדיים קטנים, שאין דרך להיות בהם חלב אין להחמיר בה, ודי להם בקריעה כל דהו, ובדיעבד אף אם בשלוהו עם בשר אחר ללא קריעה – מותר. האשכול ח"ג כז; ריטב"א.

דעת הרשב"א והריטב"א, שלא גזרו על בליעת כלים בכחל, ומותר לבשלו בכלי בשר אפילו בני יומן. וכ"כ התוס' (קיא. ד"ה תותי) הר"ן והרא"ש, שמוכח בגמרא שמותר לצלות בשיפוד אחד פעמים בשר ופעמים כחל. ועוד כתבו התוס', שהנזהרים שלא לחתוך כחל בסכין של בשר – מנהג הבל הוא. (וע' ר"ן שם). ואולם הרא"ה סובר שיש לחוש לבליעת כלים. וכן הראב"ה אסר. אבל מתיר בסכין של בשר שחותך בו כחל, שהדם שריק ולא נבלע בו. ובתרומת הדשן (קפב) נקט שאין למחות כלל ביד הנוהגים התר לחותכו בסכין של בשר, או להניחו אחר הצליה על הלוחות של הבשר. וע"ש פרטים נוספים לענין עשיית פשטיד"א ואפיית הכחל).

ב. הלב, קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו, ובישלו – קורעו לאחר בישולו, ומותר. (לרש"י ולרז"ה (פסחים עד) – אף בבישול בקדרה מותר, שאין הלב בולע הדם, משום חלקלקותו. לרבנו תם וראב"ד – רק בצליה, אבל בבישול – אסור. וע' שיטות נוספות בראשונים). אכלו ללא קריעה – אינו בחיוב כרת. (רש"י כתב שכל זה אמור רק בלב עוף, שאין בו כזית, אבל לב בהמה – חייב. והתוס' חולקים, כיון שדם שבישלו אינו עובר עליו בכל אופן, אלא חילוק זה בין עוף לבהמה נאמר בחי ולא במבושל. וכן דעת בעל התרומות (או"ה נה), הרמב"ן, הרא"ה הריטב"א הר"ן והרשב"א. וכן נקטו האחרונים להלכה. ואולם כדעת רש"י שדם שבישלו אסור, נקטו המפרשים בדעת הרמב"ם. וכן מפורש ב'חדושי הרשב"א' (שאפשר שאינם להרשב"א) במנחות כא. וע' גם בחדושי הר"ן להלן קכ).

ג. קיבת טלה או עגל יונקים, שנתבשלה בחלבה – אסור, לפי שהחלב כנוס שם ונאסר משום בשר-בחלב. (ואפילו אם נתבשלה במים שיש בהם ששים כנגדה – אסורה, שמא לא יצא כל החלב ממנה. רש"ש).
(הרי"ף פסק (עפ"י הסוגיא להלן קטו: וע"ש) שקיבה שנתבשלה בחלבה מותרת. וע"ע בספר החינוך סוף מצוה קיג ובמנ"ח).

דפים קי – קיא

קעב. א. האם מותר לבשל את הכבד בפני עצמו ולאכלו?
ב. כבד שנתבשל עם חתיכות בשר – מה דינו?
ג. דם שנמצא בסמפונות הכבד, ודם הפורש מן הכבד – מה דינו?
ד. האם מותר לצלות כבד עם בשר בתנור? ומה הדין בצליית כחל עם בשר בתנור?
ה. האם מותר לצלות ולבשל טחול שלם, או שמא צריך לחתכו תחילה, להוצאת הדם?
ו. מה דין נתינת כלי תחת הבשר (שלא נמלח) או הכבד, כשהוא נצלה בתנור – לקבלת השומן המטפטף ממנו?

א. בישול כבד בפני עצמו – מותר, מפני שהוא פולט דם בבישול ואינו בולע. והדם שלא פרש ממנו – התורה התירתו. ואולם אם שולקו הרבה – נחלקו תנאים אם יש לאסרו, שלאחר שגמר לפלוט הדם, חוזר ובולעו (ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא), אם לאו (ר' אליעזר). כמו כן אמר ר' ישמעאל בריב"ב, שכבד מתובלת, היות והתבלין מרככה – הריהי בולעת ואסורה. (וכתבו הרשב"א והר"ן שבוה לא נחלקו התנאים. ע"ש).

ואם חולטו תחילה בחומץ או ברותחין – הכל מודים שמותר בשליקה, ששוב אינו פולט. וכן נהגו רב הונא ורב נחמן. (ואפשר שהיו מחמירים לחלוט, כי היה להם ספק אם להתיר בשליקה. עפ"י תד"ה כי. ואולם משמע בגמרא שרב נחמן נהג התר אף ללא חליטה. (עתד"ה רב. וכתב הרשב"א שר"נ שחלט, לרווחא דמלתא עשה כן. ואולם הערוך (גם' ה) כתב שהמעשה בר נחמן ורב בר שבא, היה בחלוט ברותחין). וכן ר' אמי היה אוכל כבד שנשלק).

החומץ שנחלט בו – מותר.

עוד מבואר בגמרא, שאם בישל כשהוא מחובר לקנה, ופי הקנה יוצא חוץ לקדירה, אפשר שמותר לכו"ע. (רבנו תם פרש שכל זה מדובר ללא שנמלח, אבל אם הכבד נמלח מקודם – לכו"ע מותר לבשלו, שכבר יצא הדם.

והתוס' הביאו שיטה הפוכה, שמדובר רק לאחר מליחה, אבל לפני המליחה, פשוט שאסור לבשל. וכן פרש הרשב"א.

והר"ן פרש שאין חילוק אם נמלח אם לאו, שהמליחה בכבד אינה מעלה ולא מורידה. ושלחו מן הישיבה, שעתה אין אנו בקיאים בחליטה, וספק איסור – לחומרא, הלכך אין התר לכבד בשליקה אלא אם צלאוהו מקודם. רי"ף. וכתב הרא"ש, שזה שאסר הרי"ף בשליקה – מצד המנהג הוא, אבל מעיקר הדין קיימא לן כתנא קמא, וכמו שנהג רב נחמן, ששליקה מותרת. וכ"כ הר"ן. ובדיעבד, אם קרעו ומלחו ושלקו – מותר, וגם הבשר שנתבשל עמו – כן דעת הרמב"ן והרשב"א, וכן משמע שהסכים לזה הריב"ש בתשובה (קסד). ואילו הרמב"ם אוסר. (והובאו שתי הדעות בשו"ע (י"ד עג, א). והרמ"א כתב שנהגים לאסור. ואם נחלט מקודם, בשו"ע (שם ב) סתם להתיר בדיעבד. ויש חולקים. עש"ך סק"י. וע"ע בענין חליטת כבד ובשר בדיעבד, בשו"ת שבט הלוי ח"ב כו).